

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Občané o možnostech dosažení vzdělání a školném – září 2012

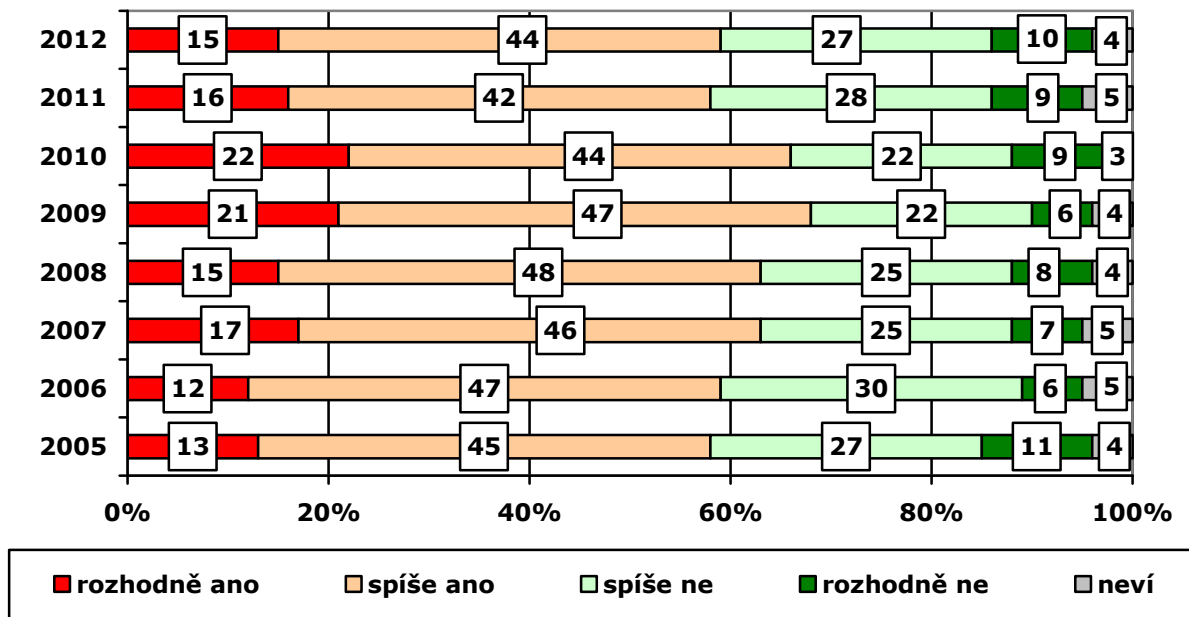
Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v12-09</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 9. 2012</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1036</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>OR.133, OR.134, OR.180</i>
Zveřejněno dne:	<i>8. října 2012</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci zářijového šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., položilo svým respondentům několik otázek týkajících se problematiky vzdělání a školství. Výzkum kromě jiného zjišťoval, jak občané vnímají otevřenost vzdělávacího systému z hlediska možnosti získat vzdělání odpovídající individuálním schopnostem každého jedince, jaké faktory jsou či nejsou podle nich důležité pro možnost získat odpovídající vzdělání a jak se dívají na otázku zavedení školného na vysokých školách.

U otázky, zda je v České republice každému umožněno dosáhnout vzdělání odpovídající jeho schopnostem, dlouhodobě převažuje mínění, že tomu tak je. Podle aktuálních výsledků, které zachycuje graf 1, jsou o tom přesvědčeny téměř tři pětiny veřejnosti (59 %), v tom 15 % „rozhodně“ a 44 % „spíše“. Naproti tomu opačný názor, že ne každý člověk v České republice může dosáhnout vzdělání podle svých schopností, zastává o něco více než třetina (37 %) lidí, z toho 27 % si to myslí „spíše“ a 10 % „rozhodně“. Ve srovnání s předešlým šetřením ze září 2011 se mínění ohledně možnosti dosáhnout vzdělání adekvátní schopnostem významně neposunulo, oproti letům 2009 a 2010, kdy se souhlas pohyboval okolo dvou třetin v rámci populace, pak je poněkud oslabené, přičemž se pohybuje zhruba na úrovni let 2005 a 2006.

Graf 1. Může každý dosáhnout vzdělání, které odpovídá jeho schopnostem?¹

Podrobnější analýza ukázala, že souhlas s tvrzením, že každému člověku v ČR je umožněno získat vzdělání podle jeho schopností, se ve zvýšené míře objevoval mezi absolventy středních škol s maturitou, dotázanými s dobrou životní úrovní, lidmi hlásícími se k pravici a voliči ODS. Opačné mínění ve zvýšené míře vyjadřovali respondenti se středoškolským vzděláním bez maturity, lidé, kteří označují životní úroveň své domácnosti jako špatnou, ti, kdo se politicky řadí k levici, a rozhodnutí nevolíči.

Tabulka 1. Co ovlivňuje dosažení vzdělání? (v %)²

	rozhodně důležité	spíše důležité	spíše nedůležité	rozhodně nedůležité	+/-
píle, pracovitost	71	25	3	1	96/4
vlastní schopnosti	64	30	4	1	94/5
touha po vzdělání	62	29	7	1	91/8
vzdělání rodičů	25	47	21	6	72/27
znalost správných lidí	22	41	27	5	63/32
původ z bohaté rodiny	27	37	26	8	64/34
rasa či národnost	10	26	42	18	36/60
pohlaví	4	12	41	41	16/82

Pozn.: Dopočet do 100% v řádcích tvoří odpověď „neví“.

¹ Znění otázky: „Domníváte se, že každému člověku v České republice je umožněno dosáhnout vzdělání, které odpovídá jeho schopnostem?“ Varianty odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

² Znění otázky: „Jak důležité jsou podle Vašeho názoru následující skutečnosti pro to, jakého člověk dosáhne vzdělání? a) Vzdělání rodičů, b) rasa či národnost, c) pohlaví, d) vlastní schopnosti, e) píle a pracovitost, f) to, zda člověk zná správné lidi, g) to, zda člověk pochází z bohaté rodiny, h) touha po vzdělání.“ Možnosti odpovědí: rozhodně důležité, spíše důležité, spíše nedůležité, rozhodně nedůležité, neví.

Další otázka, která z pohledu veřejného mínění zkoumala důležitost některých faktorů pro dosažení vzdělání (viz tabulku 1), ukázala, že téměř všichni obyvatelé ČR připisují v tomto ohledu důležitost zejména píli a pracovitosti jednotlivce (96 %), jakož i jeho schopnostem (94 %) a vedle toho i touze po vzdělání (91 %). Vedle toho asi sedm z deseti (72 %) oslovených se domnívá, že vliv sehrává i vzdělání rodičů, necelé dvě třetiny respondentů pak přisuzují vliv taktéž „znalosti správných lidí“ (63 %) nebo původu z bohaté rodiny (64 %). Jako většinou nedůležité Češi naopak vnímají rasu či národnost a pohlaví, u nichž nesouhlasné odpovědi převážily nad souhlasnými (rasu či národnost hodnotí jako nedůležité 60 %, pohlaví 82 % oslovených).

Analýza druhého stupně ukázala, že absolventi vysokých škol častěji odmítají vliv protekce, respondenti se základním vzděláním pak připisují relativně menší význam touze po vzdělání. Lidé s dobrou životní úrovní častěji zdůrazňují vliv schopností a píle a odmítají vliv protekce a původu z bohaté rodiny, jež naopak vyzdvihují ti, kdo svoji životní úroveň vidí jako špatnou.

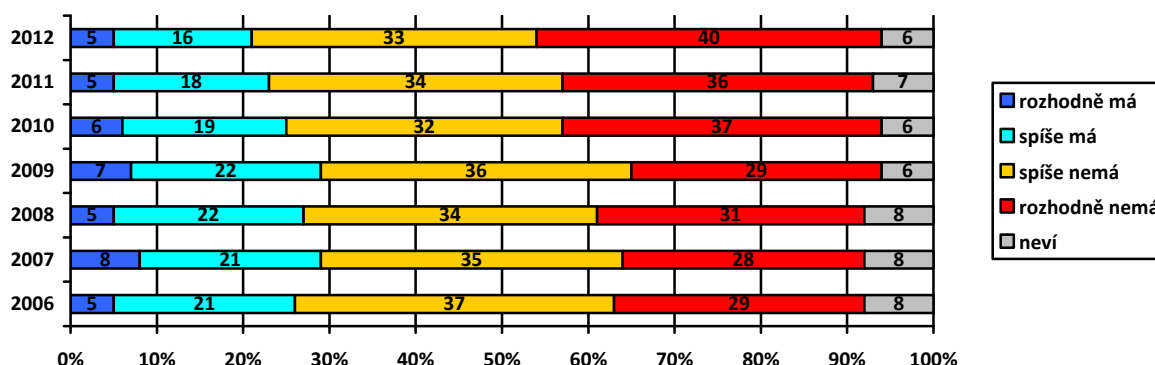
Z tabulky 2 je patrné, že oproti poslednímu srovnatelnému šetření z roku 2009 vzrostl podíl těch, kdo přikládají důležitost původu z bohaté rodiny při získávání vzdělání, a to o šest procentních bodů. Ostatní změny se pohybují v rámci statistické chyby.

Tabulka 2. Co ovlivňuje dosažení vzdělání? – časové srovnání (v %)

	2005		2006		2007		2008		2009		2012	
	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne	ano	ne
píle, pracovitost	95	4	97	3	98	1	97	2	96	3	96	4
vlastní schopnosti	95	4	96	4	98	2	97	2	96	4	94	5
touha po vzdělání	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91	8
vzdělání rodičů	75	23	74	24	77	23	74	25	70	30	72	27
znalost správných lidí	69	27	67	26	68	26	70	23	66	29	63	32
původ z bohaté rodiny	64	31	61	34	64	32	67	30	58	38	64	34
rasa či národnost	35	60	35	60	36	59	36	59	37	61	36	60
pohlaví	17	81	18	89	16	81	15	84	16	82	16	82

Pozn.: Dopočet do 100% v jednotlivých letech tvoří odpověď „neví“.

Graf 2. Má nebo nemá se platit školné na veřejných vysokých školách?³

³ Otázka: „Má nebo nemá se podle Vašeho názoru platit na veřejných vysokých školách školné? Rozhodně má, spíše má, spíše nemá, rozhodně nemá?“

V otázce placení školného na veřejných vysokých školách je postoj české veřejnosti setrvale převážně odmítavý (viz graf 2). V aktuálním výzkumu se pro placení školného vyslovila jen pětina (21 %) dotázaných, přičemž pouze 5 % tuto možnost preferuje „rozhodně“, zatímco 16 % zvolilo variantu „spíše“. Téměř tři čtvrtiny (73 %) obyvatel pak se školným na veřejných vysokých školách nesouhlasí, přičemž 40 % s tím nesouhlasí „rozhodně“ a 33 % „spíše“. 6 % dotázaných nemá v otázce školného jasno a zvolilo odpověď „nevím“.

Z údajů v grafu 2 je přitom patrné, že od roku 2009, kdy podpora školného dosahovala 29 %, přičemž i v předchozích letech se pohybovala v úzkém rozmezí od 26 % do 29 %, došlo k postupnému poklesu této menšinové podpory a naopak k zesílení nesouhlasu se zavedením školného, který se projevil nejen celkovým zvýšením podílu nesouhlasících, ale i poměrně výrazným zvýšením podílu těch, kdo školné na veřejných vysokých školách „rozhodně“ odmítají.

Podrobnější analýza ukázala, že relativně vyšší podporu má zavedení školného mezi dotázanými s dobrou životní úrovní, lidmi, kteří se hlásí k pravici, a voliči ODS. Ve zvýšené míře proti školnému pak jsou stoupenci KSČM a ti, kdo se politicky hlásí k levici či ke středu. Z hlediska dosažené kvalifikace respondenti se základním vzděláním méně často vyjadřují souhlas se školným a častěji odpovídají „nevím“.